

SATAKUNNAN KÄRÄJÄOIKEUS
Tullipuominkatu 5, PL 154, 28101 Pori
Aittakarinkatu 21, PL 265, 26101 Rauma
puh 02956 46711, fax 02956 46712
sähköposti satakunta.ko(at)oikeus.fi

LAUSUNTO

20.6.2013

Oikeusministeriö

oikeusministerio@om.fi

Viite: Oikeusministeriön lausuntopyyntö
20.5.2013

Asia: Lausunto hallituksen esitykseksi Eduskunnalle laeiksi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain, riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta.

Lausuntonaan edellä mainitusta hallituksen esityksestä käräjäoikeus kunnioittaen toteaa seuraavaa.

Hallituksen luonnosesitykset on valmisteltu sen jälkeen, kun oikeusministeriö oli aloittanut 1.1.2011 alkaen asiantuntija-avusteisten huoltoriitojen tuomioistuinsovittelun (Follo-malli) ensin neljässä käräjäoikeudessa ja sen jälkeen seitsemässä käräjäoikeudessa.

Asiantuntija-avusteisesta, lapsiystävällisemmästä huoltoriitojen tuomioistuinsovittelukokeilusta laaditun loppuraportin mukaan kokeilu on osoittautunut tarpeelliseksi, tulokselliseksi, nopeaksi ja oikeuslaitoksen ja sosiaalitoimen voimavaroja säästäväksi työskentelymalliksi.

Se, että kaksi eri alan asiantuntijaa toimittaa sovittelun ns. parityöskentelynä antaa enemmän mahdollisuuksia löytää lapsiriitoihin sellaisia ratkaisuja, jotka vanhemmat puolin ja toisin ovat valmiit hyväksymään.

On hyvä että vaihtoehtoinen uusi työskentelymalli mahdollistuu kaikissa käräjäoikeuksissa erityisesti sen vuoksi, että vanhempien riitely vaarantaa lapsen hyvinvoinnin. Vaihtoehtoja, joiden avulla voidaan tehostaa sovittelupyrkimyksiä ja aktiivisesti kartoittaa mahdollisuuksia löytää erimielisyyksiin sovinnollisen ratkaisu, ei voi olla liikaa.

Luonnosesitykset pohjautuvat kokeiluun ja siitä saatuihin kokemuksiin, joten työskentelymallin käyttöönotossa ei ole odotettavissa erityisiä alkuongelmia. Se, että sovittelijalla on mahdollisuus muttei velvollisuus käyttää asiantuntija-avustajaa, on hyvä.

Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettua lakia muutettaessa lienee syytä kiinnittää huomiota myös voimassa olevan lain 8 §:n (sovinnon vahvistaminen / sosiaalilautakunta) ja 9 §:n (tuomioistuimen ratkaisu/tuomioistuin päättää) sanamuotoihin. Lain 9 ja/tai 10 §:ien sisällöt olisi hyvä tässä yhteydessä päivittää vastaamaan käytäntöä, jota on noudatettu / tarkoitus noudattaa. Vaikka lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskeva asia on perusluonteeltaan indispositiivinen myös lain kirjaimen mukaan tuomioistuimen tulisi voida tarvittaessa ratkaista lapsen huoltoa ja tapaamista koskeva asia siten, että se vahvistaa vanhempien tekemän sovinnon – olipa sovinto syntynyt perinteisessä oikeudenkäyntimenettelyssä taikka tuomioistuinsovittelussa. Tällaista ratkaisumahdollisuutta ei voi päätellä nyt olevan voimassa olevan lain 9, 10 tai 12 §:ien sanamuodoista (sosiaalilautakunnan vahvistamaa sopimusta / tuomioistuimen päätöstä).

Se, että valtio maksaa asiantuntija-avustajan kustannukset sekä se, että palveluiden järjestämisestä vastaa se kunta, jonka alueella käräjäoikeuden hallinnollinen kanslia sijaitsee, antaa edellytykset sille, että työskentelymalli on tosi-asiassa asianosaisten saatavilla ja että hyviä asiantuntija-avustajia on riittävästi saatavilla. Vastaisuudessa tulee huolehtia siitä, että korvaustasoa tarvittaessa tarkastetaan vastaamaan todellisia kustannuksia ja niiden nousua.

Asiantuntija-avustajalta edellytetään tiettyä koulutusta sekä tehtävän hoitamisen edellyttämää täydennys- ja lisäkoulutusta sekä kokemusta työskentelystä eroperheiden kanssa, mikä on hyvä asia. Lakiehdotusluonnoksessa kiinnittää huomiota se, ettei sovittelijalta vastaavasti edellytetä minkäänlaisia valmiuksia eikä vaatimuksia. Tätä ei voida pitää parhaana vaihtoehtona. Menettely on tarkoitettu olevan oikeudenkäynnille vaihtoehtoinen riitojen ratkaisukeino eikä siihen näin sovellu yleinen prosessioikeudellinen sääntely.

Riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuinmissa annetun lain säännökset eivät juurikaan määrittele lapsen asemaa sovittelussa. Lain mukaan tuomioistuimen on (vasta) sovintoa vahvistaessaan otettava huomioon lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain sekä lapsen elatuksesta annetun lain säännökset. Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 15 §:n 2 momentin mukaan lasta voidaan kuulla henkilökohtaisesti tuomioistuimessa, jos tämä on painavista syistä välttämätöntä asian ratkaisemiseksi. Lain mukaan tuomioistuinsovittelu on toteutettava siten, että lapsen etu turvataan. Lapsen etu on käsitteenä avoin, joustava ja tulkinnanvarainen. Luonnosesitys ei anna vastausta siihen, onko tarkoituksena pitää kynnyksen lapsen kuulemiselle sovittelumenettelyssä yhtä korkeana kuin oikeudenkäyntimenettelyssä. Joka tapauksessa, jos huoltoriidan sovittelumenettelyssä lapsen kuuleminen osoittautuu välttämättömäksi, olisi tämän lain 10 §:ssä hyvä olla viittaus lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 11 §:ään.

Laamanni

Martti Juntikka